

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 174. KÖZGYŰLÉSE

A Magyar Tudományos Akadémia 2005. május 2-án és 3-án tartotta évi rendes közgyűlését. A köztestület nyilvános ünnepi ülését május 2-án *Vizi E. Szilveszter*, az MTA elnöke nyitott meg, majd *Mádl Ferenc*, a Magyar Köztársaság elnöke emelkedett szólásra. A köztársasági elnök üdvözlő szavait *Veres János* pénzügyminiszter beszéde követte. Ezután került sor a díjátadásokra, majd József Attila születésének 100. évfordulója alkalmából *Jordán Tamás* és *Sebő Ferenc* József Attila-élműsorát hallgatták meg a jelenlévők. A délelőtti ünnepi ülés *Horváth Zalán* akadémikus *Einstein és a Fizika Nemzetközi Éve* című előadásával zárult.

Akadémiai díjak

A 2005. évi *Akadémiai Aranyérem* kitüntetettje MARKÓ LÁSZLÓ, az MTA r. tagja, a Veszprémi Egyetem Műszaki Kémiai Kutatóintézet kutatóprofesszora, nemzetközileg kiemelkedő tudományos eredményeiért, iskolateremtő és oktatói munkásságáért, a magyar tudomány és ezen belül a Magyar Tudományos Akadémia érdekében kifejtett tudományszervező és tudománypolitikai munkájáért.

Az Akadémia Elnöksége és Vezetői Kollégiuma a 2005. évi *Wabrmann Mór-éremet* DEMJÁN SÁNDOR-nak adományozta, aki kiemelkedő érdemeket szerzett hazánk gazdasági felemelkedése érdekében végzett tevékenységével, valamint az Akadémia Klub Egyesület társelnökeként sikeresen közreműködött az akadémiai klubélet újjászervezésében.

A Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége kiemelkedő tudományos munkásságuk elismeréseképpen 2005-ben több tudóst *Akadémiai Díjjal* tüntetett ki, köztük a fizika tudományok területén megosztott Akadémiai Díjban részesült GRÁNÁSY LÁSZLÓ, az MTA doktora, az MTA Szilárdtestfizikai és Optikai Kutató Intézetének tud. főmunkatársa és IGLÓI FERENC, a fizikai tudomány doktora, az MTA Szilárdtestfizikai és Optikai Kutató Intézetének tud. tanácsadója.

Gránásy László és *Iglói Ferenc* tudományos munkája a kondenzált anyagokban és egyéb komplex, sokrészecskés rendszerekben fellépő inhomogenitások és rendezetlenség hatásának vizsgálatára irányul. Ezen belül nemzetközileg is kiemelkedő eredményeket értek el a különböző instabilitások (mintázatképződés, fluktuációk) és szingularitások (fázisátalakulások, Griffiths-effektus) elméleti módszerekkel és számítógépes szimulációkkal való leírásában és értelmezésében.

A Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége a tudomány népszerűsítése érdekében kifejtett eredményes újságírói munkásságuk elismeréseképpen 2005-ben *Akadémiai Újságí-*

rói Díjban részesítette: KAPITÁNY KATALIN-t, a *Természet Világa* rovatvezető szerkesztőjét, TANDI LAJOS-t, a *Szeged* című folyóirat főszerkesztőjét, HANÁK GÁBOR történeeszt, újságíró, filmrendező és BOKOR PÉTER újságíró, filmrendező.

A Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság az *Arany János-díj* és *-érem* a tudományos kutatásért kitüntetést – tudományos munkásságuk és tudományszervezői tevékenységük alapján – többek között az alábbi kutatóknak ítélte oda:

Életmű-díjat kapott GÁBOS ZOLTÁN fizikus, (Kolozsvár, Románia) az MTA külső tagja.

Az *Arany János-éremet* GULYÁS BALÁZS biológusnak (Stockholm, Svédország), az MTA külső tagjának ítélte oda a bizottság.

Tisztújítás

Az MTA Közgyűlése május 3-án tisztújítással folytatta munkáját, melynek során elhangzott az elnöki expoze, a főtítkári beszámoló, sor került a kormány számára készített beszámolók előterjesztésére, határozatok elfogadására, végül a tisztújításokra. Az MTA új vezetősége:

Elnök: *Vizi E. Szilveszter*

Alelnökök: *Kroó Norbert* (természettudomány), *Hámori József* (élettudomány), *Marosi Ernő* (társadalomtudomány)

Főtítkár: *Meskó Attila*;

Főtítkárhelyettes: *Pléb Csaba*;

Elnökségi tagok: *Keviczky László* (természettudomány), *Dudits Dénes* (élettudomány), *Enyedi György* (társadalomtudomány).

Az MTA új vezetése: *Meskó Attila* főtítkár, *Vizi E. Szilveszter*, MTA elnöke, *Hámori József*, alelnök – élettudomány, *Kroó Norbert*, alelnök – természettudomány, *Pléb Csaba*, főtítkárhelyettes, *Marosi Ernő*, alelnök – társadalomtudomány

Horváth Zalán Einstein-ről beszél

Fizikai Tudományok Osztálya tudományos ülése

Az MTA 2005. évi közgyűlését követő napokban került sor a tudományos osztályok üléseire. A *Fizikai Tudományok Osztálya* tudományos ülése május 4-én zajlott, melyen *Horváth Zalán* osztályelnök átadta a fizikai díjakat.

A *Fizikai fődíjat* kapta MENYHÁRD NÓRA tud. tanácsadó (MTA Szilárdtestfizikai és Optikai Kutató Intézet)

Menyhárd Nóra a kondenzált anyagok fizikájában végzett több évtizedes munkásságának kiemelkedő eredményeiért – amelyeket a dinamikai skálázás elméletének kidolgozása, renormálási csoport módszerének kidolgozása és alkalmazása az egyszemélyes elektronrendszer fázisainak meghatározására, a skálaviselkedés és univerzalizálás nemegyensúlyi rendszerekben való felismerése terén ért el – részesült a kitüntetésben.

A *Fizikai díjak* kapták:

KEMÉNY TAMÁS tud. tanácsadó (MTA Szilárdtest Fizikai Kutató és Optikai Intézet)

Kemény Tamás tudományos kutatásai elsősorban az atomi rendezettség és a fémek anyagok mágneses tulajdonságai közötti kapcsolat felderítésére irányultak. Ilyen kutatásokat végzett nemegyensúlyi kristályos, amorf és nanoszemcsés anyagokon. Eredményei komoly nemzetközi elismerést nyertek.

ZIMÁNYI LÁSZLÓ tud. tanácsadó (MTA Szegedi Biológiai Központ Biofizikai Intézet)

Zimányi László kutatási területe a biológiai energiaátalakításban szerepet játszó egyes fehérjék működése, elsősorban spektroszkópiai és elméleti módszerekkel. Jelentős eredményeket ért el a bakteriális retinálfehérjék (bakteriorodopszin, halorodopszin) iontranszportáló fotociklusának vizsgálatában. A spektroszkópiai adatok mátrixalgebrai kiértékelését továbbfejlesztette, és ezzel az eddigieknél pontosabb és megbízhatóbb eszközt adott a folyamatokban fellépő intermedierek spektrumainak meghatározására. Hozzájárult a mioglobinn és a hemoglobin molekulák fehérjedinamikai jelenségeinek – mint például a konformációs állapotok egymásba alakulása, fehérjerelexáció –, továbbá redoxfehérjék (pl. citokrom c) működésének jobb megértéséhez.

WOLF GYÖRGY tud. tanácsadó (MTA KFKI RMKI, Elméleti Főosztály):

Wolf György tudományos tevékenysége az elméleti magfizika tárgykörébe tartozó közepes energiájú nehézion-fizika területére összpontosul. Kutatásai során a nagy barionsűrűségű anyag hatását vizsgálta azon elemi részecskékre, amelyek maguk is részt vesznek ezen anyag kialakításában, illetve amelyek áthaladnak ezen az erősen kölcsönható anyagon. Elméleti számításainak eredményeit a CERN SPS-ben és a GSI SIS gyorsítóban folyó kísérletek eredményeinek értelmezésénél nagy sikerrel használták fel.

A díjátadást követték a fizikai tudományos bizottságok elnökeinek – *Kövér Ákos* (Atom- és Molekulafizikai Bizottság), *Csikor Ferenc* (Részecskefizikai Bizottság),

Lovas Rezső (Magfizikai Bizottság), *Szabó Gábor* (Lézerfizikai és Spektroszkópiai Bizottság), *Beke Dezső* (Szilárdtestfizikai Bizottság), *Iglói Ferenc* (Statistikus Fizikai Bizottság), *Szatmáry Zoltán* (Sugárvédelmi, Környezetfizikai és Reaktorfizikai Bizottság), *Balázs Béla* (Csillagászati és Űrfizikai Bizottság), *Fidy Judit* (Biofizikai Bizottság) – beszámoló.

Fizikai Tudományok Osztálya tudományos ülése a *Fizika fejlődési irányjai* című előadássorozattal zárult:

Varga Kálmán: Elektrontranszport nanostruktúrákban

Groma Géza: Femtoszekundumos rezonáns optikai egyenirányítás. Egy fehérjecsald funkcionális motorja?

Lévai Péter: Kvar-komográfia

Katz Sándor: A kvantum-szindinamika fázisdiagramja

Krasznaborkay Attila: Új elemi részecske kimutatása atommagátmenetekben

2005. május 5-én a *Szilárdtestfizikai Bizottság* tudományos ülése keretében a *Szilárdtestkutatás és Fizikai Anyagtudomány 2005 – Lágy anyagok* című előadássorozat zajlott:

Éber Nándor: Folyadék-kristályok az alkalmazott- és alapkutatásban, túl az ezredfordulón

Bóta Attila: Modell-membránok röntgenvizsgálata

Vass Szabolcs: Micelláris rendszerek szerkezetvizsgálata szórással. Eredmények és problémák

Turzó Kinga: Polipeptidekkel módosított titánfelületek és implantológiai vonatkozásai

Nemcsics Ákos: Félvezető polimerek, polimér-napelemek

Török János: Nyírási sávok szemcsés anyagokban

2005. május 5-én az *Atom- és Molekulafizikai Bizottság* tudományos ülése keretében zajlott előadássorozat:

Berényi Dénes: Hol tart az atom- és molekulafizikai kutatás?

Gulyás László: Egy- és többelektronos folyamatok atomi ütközésekben

Kövér László: Kemény röntgensugárzással keltett elektronok spektroszkópiája

Kürti Jenő: Kis átmérőjű szén nanocsövek

Nagy Ágnes: Pársűrűség-funkcionál-elmélet

Surján Péter: Perturbációszámítás a kvantumkémiában

Szökefalvi-Nagy Zoltán: Hogyan segítheti az atomfizika a kulturális örökség megővését?

2005. május 10-én a *Csillagászati és Űrfizikai Bizottság* tudományos ülése keretében rendeztek előadássorozatot:

Kálmán Béla: A napfizika jelene és jövője

Erdélyi Róbert: A napkorona szeizmológiája és a szpikulák eredete

Kecskeméty Károly: Űridőjárás és a STEREO program

Vinkó József: Extragalaktikus távolságmérés szupernóva-robbanásokból

Erdős Géza: A Szaturnusz plazmakörnyezete a Cassini mérései alapján

Paparo Margit: Asztroszeizmológia: ahol az elmélet és a megfigyelés találkozik

Jurcsik Johanna: Modulációk az RR Lyrae csillagok oszcillációiban: 100 éve nyitott kérdések

Kun Mária: A csillagfejlődés korai szakaszai

Bagoly Zsolt: Egy s más gamma kitérőésekről